

ditását). Diafilmekkel fordítva is játszhatunk: ott a kép adott, és a szöveget kell hozzá kitalálni.

A marionett báb sajnos nem mindenki számára elérhető, hiszen elkészítésük már komoly szaktudást igényel. De vásárokon, turkálókban kifoghatunk egy-egy viszonylag jól mozgatható bábót, ami arra elegendő lehet, hogy drámásainknak bemutassuk a báb mozgását, a függesztési pontokat, mozdulatainak légiességét. Ezután pedig őket kérjük meg, hogy mozogjanak a bábhoz hasonlóan és párokba rendeződve mozgassák egymást.

Végezetül így ősszel aktuálisan a terménybábokról szólnék. Korosztálytól függetlenül, minden gyermek élvezzi a

„terményvadászó” sétát, ha pedig szabadon engedik a fantáziájukat, bármit el tudnak készíteni faágakból, levelekből, terményekből. (Persze a ragasztópisztoly nagy segítség!) Ha akarjuk, megszabhatjuk a témát (pl.: Lúdas Matyi), és akkor az adott meséhez készíthetnek asztali bábjátékot. De előfordul, hogy a Minecraft jobban beindítja őket, és ebből is születhetnek nagyon kreatív munkák.

Összességében a bábjáték színesítheti drámaóráinkat, és segítheti, látványosabbá teheti előadásainkat. Csempésszük hát be a bábos technikákat a drámajátékba!

„A szív” – egy gyermek bábcsoport műhelyében

Szendrődyné Botka Krisztina

A *szív* című bábetűdünk születéséről szólnak e sorok, arról, hogy hogyan lehet egy szakköri munka sikeres, ahova évente több mint húsz, 9-14 éves gyerek jár, és hetente egyszer találkozunk. 2017-2018-as tanévben állítottuk színpadra *A szív* című bábos játékunkat, mellyel eljuttottunk Egerbe, a 25. Országos Gyermekbábos Találkozóra.

E szakkör keretében a művészi szín- és bábjáték gyakorlása folyik. Minden év szeptemberében újra szerveződik a csoport, így az első időszak feladata a közösségépítés volt. Az ismerkedésen túl a gátlások feloldása, a bizalom kialakítása, és az örömet adó másokkal való együttjátszás átélése volt a cél. A színpadi beszédre beszédgyakorlatokkal készültünk fel. Nagy utat kellett bejárniuk a kiskamaszoknak, míg az egymás előtti szégyenlőségük elmúlt, míg a másik reakcióit értelmezni tudták, képesek lettek komolyan együtt dolgozni. Ugyanis a bábosok kapcsolata ott a színpadon olyan, mint egy családban. Egymás legbelsőbb terében dolgoznak, nincs helye a személyes ellentétnek. Csak így teremthettük meg a majdani közös nagy játék alapját.

Az előkészítő drámajátékok során figyeltem meg a csoportot, felmértem, hogy mire képesek és mi foglalkoztatja őket. Ezek után kezdtem darabot keresni.

Sok szempont szerint válogatok: tartalom, mondanivaló, évfordulóhoz kötődő, esetleg iskolai rendezvényhez kapcsolódó, a játékok korához illeszkedő, sokszereplős. De lehet, hogy egy továbbképzésen használt, vagy interneten látott, esetleg bábos rendezvényen ellesett bábtechnika ragad meg. Ezúttal is több ötletet vittem a csoportnak, közülük választottunk. Bevallom, a legnagyobb igyekezetem ellenére is már előfordult, hogy a kiválasztottat le kellett cserélnünk, mert nem ért meg rá a csoport, vagy nem jött létre a várva várt varázslat. Akkor másikat vettünk elő. Ezért szükséges, hogy sok elképzelés legyen a látókörben, számos történettel dolgozzunk már az előkészítő munka során is.

Ez alkalommal a bábtechnika volt a meghatározó. Bunraku típusú bábozást ajánlottam a gyerekeknek. A felső tagozatos diákok is könnyen kaphatók bábozásra, ha valami különlegessel, meglepővel állók eléjük. Iskolánkban 5. évfolyamon van drámaóra, ahol megismernek és készíte-

nek is sokféle bábót. A drámateremben a korábbi sok-sok előadásunk bábjaival is találkozhatnak, így volt előismeretük a technikáról. Elfogadták a felkínált technikát, mert a legelső alkalommal látták, hogy az együttműködésre épül a mozgatásuk, hiszen egy bábót ketten, akár hárman is mozgatnak. Nagy kihívásnak tekintették, belevágtunk!

A mozgásgyakorlatokat nagyon szerették. Megfigyeltük saját testünk mozgását, mozgás közbeni változásait egyszerű mozgássoron keresztül. Utánoztuk más élőlények mozdulatait. Alkalmazott drámajátékon keresztül az életkorok, nemek, érzelmi állapotok és a mozgás kapcsolatára figyeltünk. Hasznos gyakorlat volt, amikor egymást próbálták csoportban mozgatni zsinórokkal, vagy pálcákkal. Sok-sok órát mozogtunk egymást irányítva, egymást nézve. Kerestük a legkifejezőbb mozdulatokat az érzésekhez, illetve azt, hogy mit tegyek a másik testével, hogy szavak nélkül azt tegye, amit én, a mozgató szeretnék tenni.

A bábkészítés rengeteg izgalmat tartogatott. Az egyik leg-egyszerűbb alapanyag mellett döntöttünk a csoporttal, a papírt választottuk, még pedig a nátronpapírt. A bábokat a gyerekek maguk készítették a csomagolópapírból hajtogatással, gyűrővel és ragasztással. Olcsó alapanyaga, egyszerű és gyors alakíthatósága ellenére, kifejező mozgásokra lett képes a figura. Teljes csodálkozást váltott ki, amikor az absztrakt bábok figurákká váltak a kezünkben. Egy-egy mozdulat, egy-egy gesztussor meglepő érzelmet váltott ki a gyerekekből. Mozgássorokat gyakoroltunk, majd mutattuk be egymásnak. Ezeket videóra vettük és visszanezve elemeztük: mi volt kifejező, érthető, szép, mi használható. Ekkor még nem gondoltunk szereposztásra, történetre, hiszen mindenkinek jó volt az elkészített bábokkal való mozdulatszínház, a játék, az, hogy gyakorolt. Bárki bárkivel vállalkozhatott új és újabb apró etűd kipróbálására. Közben kialakult a bábok mozgathatóságának szempontjából a bábok optimális, kényelmes mérete is. Ezek után kiválasztottuk a bábmozgatók csoportjait. A közel egy méteres figurákat, három bábos keltette életre, roppant összhangot és koncentrációt követelve, ezért kellett döntenünk, hogy ki kivel mozgat.

Érdekes kötődés alakult ki a bábok és a gyerekek közt. Mivel a csomagolópapír nem hosszú életű, ezért sok báb elhasználódott a gyakorlások alkalmával. De mivel ők te-

remtették a figurákat, kötődtek hozzájuk, és nem akartak megválni tőlük. Az elhasználódott figurákat „nyugdíjazták”, nézőként a drámaterem egyik asztalán foglaltak helyet. A próbák során egyre több nyugdíjas nézőnk lett, ezzel együtt az örömről is egyre gazdagodott.

A következő lépésként az improvizációs ötleteket felfűztük egy, a kamaszokat érdeklő témára. A bábozás stilizált művészet, melynek tárgya gondolatok, érzések jelképekben való leképezése, megmutatása. Az élőszínházzal ellentétben itt a gondolatokat, érzéseket a bábok játékaiban keresztül tudjuk eljátszani. Elhatároztuk, hogy szöveget egyáltalán nem használunk, a bábjáték szöveg nélkül is létezhet. A kiválasztott témánk is ebbe az irányba vezetett minket, hiszen a csoportot a szerelem érdekelte. Az, hogy a szerelem megszületését, a kedvesnek való bevallását nem kellett kimondani, még jobban inspirálta őket a mozdulatok kiműveléséhez. Ez a játékmód a bábok csupaszságához, egyszerűségéhez illett is, a bábosok a figyelmüket teljes egészében a mozgásra, és nem a megszólalásra tudták fordítani.

Keretjátékot akartak, így a témához kapcsolódó verseket, idézeteket kerestünk. Ezekből választották ki a számukra legtöbbet mondó sorokat, és ezek hangzanak el a nyitó képben, a mély sötét színpadon, amelyben még nem látni semmit. A keretjáték után csupán a zenei aláfestés szól. A

helyzetet élőszereplős előjáték teremti meg, a bábok kivett álmod, vágyat mesélnek el. Jelzésszerű, szimbolikus díszletekkel, kellékekkel dolgoztunk. Kerti pad és szemetesvödör a parkot; héliumos lufi-szív, és papír-szív az érzelmek mélységét ábrázolta.

A bábok kifejező mozgásának gyakorlására további időt szántunk. A zenével összehangolt mozgás roppant koncentrációt követelt. Bevált a videós és fényképes elemzés. Javítható mozzanatok kerestek a maguk, majd a mások játékában. Hogy lenne jobb? Mikor szerepelt a báb, mikor a bábozó? Az egyik báb mozdulatára, üzenetére a másik mit reagált? Aki nem „szerepelt”, az mit csinált éppen, hiszen mindenkinek folyamatosan volt feladata? A cselekmény ritmusa váltakozó, vagy monoton? Létrejött-e a zenével az összhang? Bejátszottuk-e a teret? Kihasználtuk-e a technika adta lehetőségeket? Sikerült-e jellemmel felruházni a bábokat, melyet a tárgy mozgásával is kifejeztünk?

A próbafolyamat során mindenki beleadhatta a maga ötletét. Közös színházi élményekre támaszkodó együttes teremtésként született meg a bábozás. Számos bemutatónk volt, amire eljutottunk vele Egerbe. A több hónapon át tartó munka eredményeként arany minősítést szereztünk az országos fesztiválon.

Nagyon büszke vagyok tanítványaim sikerére!

Drámajátékok a bábjáték „szolgálatában”

Vári Ildikó

Negyedszázada kezdtem tanítani a Kőbányai Szervátiusz Jenő Általános Iskolában és felfigyeltem egy tanítónőre (Sántha Béláné Marika), aki a bábjáték segítségével komoly közösségépítést végzett. Elsősorban az ő hatására kezdtem közelebről is megismerkedni a bábműfajjal. Hamarosan két csoportot indítottam a Kőmázas és a Kőszirmocska bábcsoportot, melyek alsó tagozatos gyermekekből állnak. Az évek során meggyőződésem és hitvallásom lett, hogy a bábjáték által szebbé, jobbá tehetem a gyermekek életét, kiközösítem őket a mindennapok, olykor nekik is nehézségeket okozó menetéből, és elvárhatom őket a *csodák világába*. Drámajátékvezetői ismereteimet jól be tudom építeni a bábos foglalkozásokba. Hogyan? A teljesség igénye nélkül adok néhány ötletet ahhoz, hogy legyen kedvük bábozni, a báb- és drámajátékot együttesen, egymást erősítve alkalmazni.

Amikor megalakul a bábcsoport, elengedhetetlen, hogy *megismerjük egymást*. Egyik kedvenc ismerkedési játékunk, amikor körben állva egy gombolyagot dobok el úgy, hogy a fonal végét fogom, mondom a nevemet, majd a következő gyermek is megfogja a szálát, mondja a nevét és tovább dobja azt. A végén kialakul egy háló. Játsszunk vele: felemeljük a fejünk fölé, letesszük a földre; persze nem engedjük el a fonalat. *Mi lehet ez? Mit látsz benne?* Mozgósitom képeket, próbára teszem figyelmüket, gyakorolják az egymásra figyelmet, a türelmet. Ezután indulhat visszafelé a gombolyag, amit fel kell tekerni, de már emlékezni kell a nevekre is. Ez figyelmet, ügyességet

kíván. Ebben a játékban sok mindent megtudhatok a gyerekekről (hogyan viselkednek, ha valaki leejti a fonalat, ha ügyetlenül tekeri, ha túl lassú, mennyire jó az emlékezetük stb.).

Az ismerkedések után beszélgetünk arról, hogy ki, milyen módon találkozott a bábbal, volt-e bábszínházban, miért jött a szakkörbe, van-e kedvenc vagy saját készítésű bábja? Kérem, hogy legközelebb hozza el, mutassa meg, mit játszik vele (megtudhatom ki mennyire nyitott, van-e beszédhibája, milyen a szókincse, a metakommunikációja, magatartása, mozgása stb.). Mindez nagy segítség a tervezésben.

Általában *több mesét* választok, melyekről úgy gondolom, hogy átdolgozhatók, adaptálhatók, megvalósíthatók bábszínpadon (elengedhetetlen a helyi lehetőségek, a tárgyi, az anyagi, a technikai feltételek figyelembevétele is!). Szeretem élőszóval elmesélni az általam kiválasztott meséket, mert így sokkal személyesebb kontaktusokat, sőt, interakciókat is, azonnal és spontán megélhetünk. A mesehallgatási „transz” segít összekovácsolni a csoportot. Az elsődleges visszajelzések, és beszélgetések után a gyerekek választják ki a leginkább nekik tetsző mesét. Kezdődhet a játék, a bábozás!

A mesét jelenetekre szedjük. A gyerekek kiválasztanak egy-egy jelenetet és párban vagy kis csoportban játsszák el. Lehet némán, párbeszéddel, rögtönözve, és előre tervezetten. Majd illatokat, színeket, formákat, hangokat tárunk a meserészlethez. Minden érzékiszervünket bevonva elképzeljük az adott mese világát. Ezeket megbeszél-